

falú, narancsszínű kis korsó, mindkettő 15 cm magas, az egyikük teljes felületén díszített: a rombusz alakú mezőkre osztott felületén váltogatják egymást a pontokkal illetve a bekarcolt vonalkötegekkel kitöltött mezők. (Az illusztrációt lásd a borító első fülén!) A másik ház (58. sz. obj.) sajnos erősen bolygatott volt. Érdekes lelete egy nagyméretű, szájjal lefelé fordított tárolóedény, hasa alatt több nagyméretű, átfúrt bütyökfüllel.

A leletanyag a ceglédi Kossuth Múzeumba került.
Munkatársak: dr. Ecsedy István, Rajna András.

KOVÁCS ÁGNES

5. Adács határa

(Heves megye) U, Á

Az épülő gázvezeték Heves megyei szakaszának nyomvonalán a 2004-ben megismert lelőhelyeken 2005. október 8. és november 4. között végeztünk megelőző feltárást.

Külső-Mérges-patak: A lelőhely Adácstól DK-re, a Külső-Mérges-patak Ny-i partján található, egy sík területen. A 150 m hosszú, 5 m széles lehumuszos felszínen egy Árpád-kori házat és egy méhkas alakú tárológödört figyelhettünk meg. Mindezek mellett számos cölöplyukat sikerült dokumentálnunk, amelyek szabályos szerkezeteket mutattak. Nagy valószínűséggel egyidősök a házzal és az állattartással hozhatók összefüggésbe. Említést érdemel a gödör nyesési felszínéről előkerült 4 darab bronz fülbevaló.

A terület egy másik pontján a felszíni gyűjtés során AVK-töredéket és népvándorlás kori anyagot találtunk. Az ásatás során egy átlagos sűrűségűnek mondható lelőhely képe bontakozott ki a 200 m hosszán és 5 m szélességben lehumuszos felületen. A legkorábbi telepjelenséget a szakállhái kultúra nagy, ovális alakú és kisebb amorf tárológödre képviselte. A nagy, ovális tárológödör jelentős mennyiségű kerámiát és állatcsontot tartalmazott. A kisebb objektumokban elenyésző, töredékes leletanyag volt. A további telepjelenségek az Árpád-korba tehetőek: egy ház, több tárológödör és számos cölöplyuk.

Szilos-oldal: A lelőhely az Adács, Karácsond és Nagyfűged községek által bezárt háromszög súlypontjában található. A Szilos-oldal egy nagy, É-D-i kiterjedésű, több dombszerű hátság. A lehumuszos szakaszon 500 m hosszán jelentkeztek átlagos sűrűséggel az objektumok, ezek közül mintegy negyvenet tártunk fel. Ezek nagyrészt neolit (szakállhái kultúra) ovális gödrök, kisebb számban kisméretű, méhkas alakú tárológödrök voltak. Mindezek nagyon töredezett, csekély számú kerámiát tartalmaztak. A lelőhelyen az Árpád-kori megtelepedésre utaló objektumok is előkerültek. Túlnyomórészt árkokat és egy ház maradványát figyelhettünk meg. A házból egy majdnem teljesen ép edény került elő a tűzhely mellől.

DANYI JÓZSEF

6. Adács, Mancsos-rét

(Heves megye) U, R, LT

A lelőhelyet a Tiszaújváros–Százhalombatta vezeték szakasz nyomvonalán 2004-ben végzett terepbejárások során fedeztük fel Adácstól D-re, a György-ér É-i partja mentén. A régészeti lelőhely térségét a György-ér egy holt ága osztja két részre. A K-i rész laposabb, a Ny-i lelőhelyrész viszont végig a György-ér magaspartján terül el.

A 2005 őszen végzett megelőző feltáráson két szelvényt nyitottunk. A K-i részen alig kerültek elő régészeti jelenségek, a Ny-i rész ezzel szemben sűrűn fedettnek bizonyult. A két lelőhelyrész közötti lapályos részen nem kerültek elő régészeti jelenségek. Összesen 105 objektumot bontottunk ki, több korszak emlékeit találtuk meg. A Ny-i lelőhelyrészen a régészeti jelenségek igen sűrűn borították be a kutatási felületet – több helyen metsztek is egymást, illetve egymásra rétegződtek.

A legkorábbi megtelepedési nyomok az *újkőkori középső szakaszának végéről* származnak. Nagyméretű, szabálytalan körvonalú, többnyire ovális gödrök, körülöttük pedig házalaprajzokat sejtető cölöpnymok alkotják azokat a legfőbb telepszerkezeti támpontokat, melyekből az egykori soros szerkezetű települési kép felvázolható. Az egymástól 10 m-re, egy sorban elhelyezkedő gödrök némelyike a 6 m-es hosszúságot is meghaladta, és mélységük is elérte az 1 m-t. Némelyikből nagyobb mennyiségű leletanyag került napvilágra. A gödrök közötti területen 4 sírt tártunk fel ebből a korszakból. Mellékleteik leginkább tengeri kagylók (spondylus) csiszolt gyöngyök, gyöngysorok voltak.

A lelőhelyen megfigyelt jelenségek másik fele a *késői rézkorba* tartozik. Elsősorban kör alaprajzú tárológödröket tártunk fel, helyenként gazdag leletanyaggal. A korszak gödreiben viszonylag sok marhacsontvázat találtunk anatómiai rendben.

A lelőhelyen szórványosan *kelta* objektumokat is megfigyeltünk, ezek főleg a lelőhely K-i zónájában, a szomszédos folyómedertől és a mellette húzóadó magaslattól kissé távolabb kerültek elő.

DOMBORÓCZKI LÁSZLÓ

7. Alsóörs, Országúti-dűlő

(Veszprém megye) Ő, Kk

2005 októberében terepbejárást végeztünk a település területén örökségvédelmi hatástanulmány készítéséhez. A Veszprém megyei topográfia felülvizsgálata során végzett terepbejárásán két új lelőhelyet fedeztünk fel.

A falutól É-ra, a Somlyó-hegy É-i lábánál, pontszerű (50–60 m átmérőjű) lelőhely (Alsóörs 13. lh.). A szántott területen kevés leletet találtunk: őskori és késő középkori telepnyomokat, kerámiatöredékeket és kovapattintékokat.

A Felsőörsre vezető műút K-i oldalán, egy lovastanyától É-ra, a domboldalon, mélyszántásban 100×60 m

kiterjedésű területen (Alsóörs 14. lh.) kevés őskori és középkori edénytöredéket gyűjtöttünk.

Munkatárs: Gallina Zsolt.

SOMOGYI KRISZTINA

8. Alsóörs, 258/2 hrsz.

(Veszprém megye) Ró

2005 májusában öt napon át régészeti szakfelügyeletet végeztünk a Lóki utca – Hársfa utca – Orgona utca – Viola utca vonalán húzott kábelfektető árok munkálatainál. A Lóki utcában az árok átlagos mélysége 80 cm. A Lóki utca 6. előtt római kori tégladarabok mutatkoztak.

A Kőrös köz közelében másodlagos helyzetű római kori téglatöredékeket találtunk. A Hársfa utca közepén egymásra rakott vöröshomok-köveket figyeltünk meg az árokfalakban. Az Orgona utca 30. előtt az újkori murvában két római kori tégladarabot találtunk, míg az Orgona utca 25. előtti szakaszon ismét vörösköves felületet.

PALÁGYI SYLVIA – CSIRKE ORSOLYA

9. Alsópáhok határa

(Zala megye) R, B, Ró, N, Á, Kk

2005 májusában terepbejárást végeztünk a Hévíz–Alsópáhok elkerülő út nyomvonalán.

Hévízdomb (MRT 1. k. 17/2 lh.): A Hévízdomb Ny-i lábánál, a Páhoki-patak párhuzamosan futó dűlőút két oldalán, nagyjából a nyomvonal 2,65–2,45 km-szelvényei közt korábbról is ismert lelőhelyen a késő rézkori badeni kultúrába tartozó cserepeket és öt kőeszközt, ill. római és késő középkori kerámia- és üvegtöredékeket gyűjtöttünk. A leletek ritkásan, de folyamatosan jelentkeztek a dűlőúttól Ny-ra lévő kukoricatábla egész szélességében, sűrűsödési pont nem volt megfigyelhető. A lelőhely túlnyúlik a kukoricatáblát K-ről határoló dűlőúton is. Az É-ra lévő parcellában egy kovaeszközt, ill. egy koponyatető-töredéket találtunk. Az utóbbi alapján talán ezen a lelőhelyen azonosíthatjuk az ún. alsópáhoki, nagy népvándorlás kori (Keszthely-kultúra) temetőt, melyet az MRT 1. kötete mint 17/2, azaz hévízi lelőhelyet tart nyilván. Ma a lelőhely Ny-i része Alsópáhokhoz, a K-i pedig Hévízhez tartozik. Ettől a parcellától D-re a második parcellában néhány késő középkori kerámia-töredéket gyűjtöttünk. A jelenleg megfigyelésre alkalmas, de nem összefüggő parcellákban jelentkező leletek szerint a lelőhely kiterjedése kb. 400×200 m-re becsülhető.

Hévízdomb (MRT 1. k. 1/4, 5, 6 lh.): A Hévízdomb legdélebbi végében, a Ny-i, DNy-i lejtőn, a nyomvonalon és attól K-re, az 1,90–1,40 km-szelvények közt találtunk egy lelőhelyet, melynek kiterjedése jelenleg kb. 500×350 m-re tehető. A lelőhely valószínűleg É felé tovább terjed. Déli végét a domborzati helyzet, azaz a Hévízdomb vége határozza meg. A leletek egy nagy kukoricatáblában, változó intenzitással jelentkeztek. A cserepek egy része vastagabb falú, kézzel formált (késő réz-

kori durva kerámia), egy részük kavicsos anyagú, hullámvonalas díszű (népvándorlás kori, ill. Árpád-kori). Az őskori leleteket öt kőeszköz egészíti ki. Néhány kerámia római kori, és valószínűleg ezekhez tartozik egy fenőkő is. Foltokban nagyon apróra tört csontokat is megfigyeltünk, egy részük kalcinált. A lelőhely nagy valószínűséggel lefed több korábban ismert lelőhelyet (MRT 1. k. 1/4, 5, 6), de ezek területe egyenként nem különíthető el. A római kori leletek talán az 1/4, ún. Hévízdomb-Paptag lelőhelyet jelölik, a népvándorlás kori cserepek az 1/5, a badeni kultúra leletei pedig az 1/6 lelőhelyre utalnak.

Páhoki-patak partja: Alsópáhok külterületén, Hévíztől Ny-ra, kb. a nyomvonal 3,05–2,75 km-szelvényei közt, a Páhoki-patak K-i partján emelkedő Hévízdomb Ny-i lejtőjén fekszik a lelőhely, a patakmedertől kb. 100 m távolságra. A leletek mintegy 300 m-es szakaszon, a patak völgyével párhuzamosan, egy jól körülhatárolható, kb. 70 m széles sávban jelentkeztek. A kerámia-töredékek egy része őskori, rézkori (badeni kultúra) ill. késő bronzkori, ezek foltokban kerültek elő. A foltok a szétosztott gödrök helyét mutatják. Néhány töredék a római korra, egy peremtöredék pedig a késő középkorra datálható.

P. BARNA JUDIT

10. Apátfalva határa

(Csongrád megye) U, V, Sza, A, Á

Az M43 autópálya Makó-országhatár szakasz tervezett nyomvonalának régészeti terepbejárása során a település határában az alábbi lelőhelyeket regisztráltuk.

Belez: A nyomvonal 44+200–44+500 km-e között nagy kiterjedésű település felszíni nyomait találtuk meg (48. sz. lh.).

Az autópálya 47+350 km-szelvényénél metszi a nyomvonal a Makó–Csanádpalota közötti országutat. A nyomvonalnak ezen a szakaszán két mederág található. Mindkét mederág a ma Belezi-csatornaként funkcionáló, de egykor Belez nevű meder vízrendszeréhez tartozott. A nyugati ág egy kisebb lefűződött ága, a jobb oldali pedig maga a főmeder. A két meder között egy velük párhuzamosan futó, ÉK–DNy irányú, a medrek közül kiemelkedő markáns dombhát található. A lelőhely területét 3 oldalról körülveszi a széles vízmeder. Észak felé a dombhát fokozatosan ellaposodik és a lelőhely is véget ér. A régészeti lelőhely ezen a dombháton, a Paltai út mindkét oldalán, a Joó- és a Vígh-tanyák környékén helyezkedik el. Intenzitása közepes. A bejáráson nemcsak a nyomvonal teljes szélességében, hanem attól É-ra és D-re is egyaránt gyűjtöttünk leleteket, melyeknek 90%-át az Árpád-kori kerámia tette ki. Néhány szarmata kori töredék mellett 5 újkori és 5 feltételezen a vaskorra keltezhető edénytöredéket találtunk.

Nagyút-dűlő: A Királyhegyes–Apátfalva közti országút és a Makó–Csanádpalota közötti országút kereszteződésétől K-re, az utóbbi úttól É-ra került elő a